

بهبود مشارکت خانه و مدرسه

دکتر احمد صادقی

خلاصه مقاله :

تعلیم و تربیت با مشکلات بی شماری مواجه است. یکی از مهمترین مشکلات آن است که هرگز مشارکت و روابط بین والدین، دانش آموزان و اولیای مدارس هماهنگ نبوده است، در حالی که مشارکت خانه و مدرسه تأثیری مهم در پیشرفت تعلیم و تربیت کودکان و نوجوانان دارد.

یک عامل مهم عدم مشارکت والدین با مدارس فقدان طرح یا الگوی سازمان یافته‌ای است که براساس آن امر مشارکت صورت پذیرد.

مربیان و والدین همواره به کمک هم سعی داشته‌اند که روابط جدی و مؤثری میان خود برقرار کنند، زیرا اکثر والدین و اولیای مدرسه هدفهای مشترکی را در قبال کودکان و نوجوانان دنبال می‌کنند. آنها می‌خواهند به نوجوانان کمک کنند تا افرادی مستقل بار بیایند، از تعلیم و تربیت صحیح برخوردار شوند و سرانجام انسانهای بی تفاوتی در جامعه نباشند و از نظر اخلاقی احساس مسؤلیت کنند. پس چرا خانه و مدرسه نتوانسته‌اند بطور موفقیت آمیزی با هم همکاری کنند تا به این هدفهای والای انسانی برسند؟

نشانه‌ها و علل و عوامل بسیاری حکایت از آن دارند که مشکل اصلی در عدم کفایت و عدم تناسب روابط بین دو سازمان خانه و مدرسه است.

هدف این بررسی آن است که به اولیای مدرسه، خاصه معلمان، مدیران و مشاوران مدرسه کمک کند تا از طریق ارائه برنامه و اجرای طرح پیشنهادی در جهت توسعه مشارکت والدین و آموزش نحوه مشارکت به آنان تلاش کنند؛ به طوری که برای والدین قابل لمس و اجرا باشد و نیز از طرف ایشان مورد حمایت واقع شود. بدیهی است که نتیجه این کار مستقیماً موجب پیشرفت تعلیم و تربیت دانش آموزان خواهد بود که همان هدف مشترک خانه و مدرسه است.

میان نوجوانهاست و اعتیاد به مواد مخدر، شکستهای تحصیلی، اعتیاد به مواد الکلی و بدرفتاری والدین کودکان دارای رشد فزاینده‌ای است. از طرف دیگر خانه و مدرسه نسبت به یکدیگر کاملاً بیگانه‌اند. والدین از مسؤولان

اگر چه کودکان و نوجوانان امروز از نظر جسمانی تقریباً سالمتر از گذشته هستند، اما جای تأسف است که بگویم بیشتر از قبل در معرض بیماریهای روانی - اجتماعی قرار دارند. در دنیای کنونی خودکشی، عامل اصلی مرگ در

گونگون که در جوانانی بروز می‌کند که بیشتر در معرض الگوهای محیط خارج قرار دارند تا الگوهای داخل خانه و مدرسه، مشکلات دیگری نیز در ارتباط با اولیاء و مربیان وجود دارد.

هم اولیاء و هم دست‌اندرکاران مدرسه با این امر موافقت که مشکل اصلی در مدارس امروز، برقراری نظم و اتخاذ شیوه برخورد درست با دانش‌آموزان است^۳. به علاوه اغلب آنان در مورد آنچه که مایلند تغییر کند، اتفاق نظر دارند.

داشتن معلمان باکفایت، تدریس اصولی، ارتباط صحیح با خانه، برگزاری جلسات مشاوره با اولیاء و به وجود آوردن فرصتهایی برای والدین به منظور آشنایی با مسائل مدرسه از جمله انتظارات والدین از یک مدرسه نمونه و مطلوب است^۴.

افزایش رابطه نزدیک بین خانه و مدرسه فواید فراوانی دارد؛ از جمله این که هم والدین

آموزشی دوری می‌جویند، به دلیل اینکه آنها را درک نمی‌کنند و یا احترامی برایشان قائل نیستند و اولیای مدرسه هم به همین دلایلی که ذکر شد رفتار مشابهی در مقابل والدین دارند^۱.

بیشتر والدین و اولیای مدرسه اهداف مشترکی را در ارتباط با بچه‌ها دنبال می‌کنند. آنان می‌خواهند به جوانان کمک کنند تا افرادی مستقل و تحصیل کرده باریابند، افراد علاقه‌مندی که از نظر اخلاقی متعهد و مسؤل باشند^۲. پس چگونه است که خانه و مدرسه نتوانسته‌اند برای دستیابی به این اهداف با هم همکاری کنند؟ شواهد بطور روزافزونی نشان می‌دهد که مشکلات اولیه، حاصل رابطه نامطلوب و نامناسب این دو نهاد است. کادر آموزشی و اولیاء بیش از آنکه برای حل مشکلات همکاری و همفکری داشته باشند، همدیگر را به خاطر انبوه معضلاتی که بطور شایع بین جوانها موجود است سرزنش می‌کنند. علاوه بر بیماریهای روانی - اجتماعی

موقعیتهایی پیش می‌آید که ممکن است والدین ارباب رجوع مدرسه باشند و یا به عنوان تصمیم‌گیرنده در موقعیت‌های آموزشی عمل کنند. اگر این نقش‌های مختلف با دقت برنامه‌ریزی شود و به توسط والدین و کادر آموزشی مورد قبول قرار گیرد، نباید هیچ تضادی را در رابطه‌ی اساسی والدین و پرسنل مدرسه ایجاد کند.^۷

گاهی اوقات مسؤولان آموزشی مدرسه فراموش می‌کنند که والدین نیازمند به آنان هستند، همچنانکه فرزندانشان به آنها نیاز دارند؛ چرا که بعضی اولیاء کوششی در امر تحصیل فرزندانشان مصروف نمی‌دارند و ممکن است کمتر بیندیشند که آیا عملکردشان در قبال وضع تحصیلی فرزندان خوب است یا ضعیف^۸. به هنگام ارتباط رودررو، کادر آموزشی معمولاً به اقتضای موقعیت عمل می‌کنند، بنابراین به وجود آوردن احساس مسؤلیت اولیه برای بروز رفتار اخلاقی به عهده‌ی مدرسه است، نه خانه. کادر آموزشی باید احترام ویژه‌ای برای اولیاء، نظریات آنان و

وهم مریان نشان داده‌اند که احساس احترام متقابل بین خانه و مدرسه رضایت بیشتری رابه‌وجود می‌آورد^۹.

مطالعات فراوانی که در این زمینه انجام شده تأثیرات این ارتباط را بر عملکرد دانش‌آموزان نشان داده است. موفقیت دانش‌آموز بیشتر تحت تأثیر روابط متقابل معلم-شاگرد قرار دارد و تماس خانه و مدرسه امکان موفقیت در بچه‌های کم سن و سالتر را تقویت می‌کند^{۱۰}. این مسأله بخوبی ثابت شده است که کادر آموزشی مدارس و والدین مایلند ارتباط سازنده‌تری با یکدیگر داشته باشند، چرا که احساس می‌کنند زمانی تلاشهای ایشان برای بچه‌ها مثمر ثمر خواهد بود که آنها با هم همکاری کنند.

اما هنوز هیچ طرح جامع یا مجموعه خطوط راهنمایی وجود ندارد که با استفاده از آن بتوانیم تعیین کنیم چگونه این ارتباط می‌تواند با موفقیت برقرار شود. در روشهای برنامه‌ریزی، عنصر مهم طرح دخالت والدین در امور مدرسه است. اگر چه روابط اولیه بین اولیاء و کادر مدرسه به صورت مشارکت با هم است، اما

را به گونه‌ای مهیا سازد که اولیاء احساس راحتی کامل کنند. نقش انجمن بخصوص در حل و فصل مسائل تربیتی و آموزشی دانش‌آموزان حائز اهمیت است. در چنین مواردی اولیای مدرسه بایستی در تبادل نظرها و اتخاذ راه‌حلهای مناسب در جلسات انجمن پیشقدم شوند و در این مورد آمادگی کامل داشته باشند. این مسأله که مربی پیشینه‌گردآوری شده در بارهٔ یک کودک را با دقت مرور کند، اهمیت زیادی دارد، تا این که در طی جلسه عدم اطلاع از مسائلی نظیر وضعیت تأهل هریک از والدین کودک، نام خانوادگی والدین و دیگر جزئیات اسباب سرافکندگی مربی را فراهم نکند.^{۱۳}

نکته مهم این است که روشهای وارد کردن اولیاء در مسائل مدرسه نباید به گونه‌ای طرح-ریزی شود که فقط جوابگوی نیازهای اولیای مدرسه باشد، بدون آنکه نیازهای والدین را در نظر بگیرد.^{۱۴} به منظور رفع این مشکل و برای پاسخگویی بیشتر به نیازهای اولیاء، مریبان آموزشی باید نوع فعالیتی را که اولیای علاقه‌مند به آن نیاز دارند تعیین کنند. فقط در آن صورت است که ارائهٔ برنامه‌ای دقیق ممکن خواهد شد. به هنگام بررسی نیازها و خواستههای اولیاء، زمینه و نوع فعالیت آنان در مدرسه مشخص می‌شود. شرکت اولیاء در جلساتی با حضور مسؤولان مدرسه که در امور آموزشی کودکان مؤثر است، شرکت در برنامه‌های آموزشی که برای اولیاء ارائه می‌شود و نیز همکاری در حل مسائل شخصی کودکان از جمله فعالیت‌های والدین می‌تواند باشد.^{۱۵} برای والدینی که با موقعیت‌های آموزشی راحت برخورد می‌کنند و نیازشان این است که در فرایند تدریس شرکت فعال داشته باشند، فعالیت داوطلبانه ممکن

شرکتشان در حل مسائل مدرسه قائل شوند.^۹ به منظور تهیهٔ برنامه‌ای برای بهبود رابطهٔ خانه و مدرسه ابتدا باید بیندیشیم که برای برقراری این ارتباط چه چیزهایی لازم است. وقتی نیازها مشخص شد و به ترتیب اولویت قرار گرفت، قدم بعدی در فرایند برنامه‌ریزی، تهیهٔ طرحی است که کاملاً با این نیازها مطابقت داشته باشد.^{۱۱} این مرحله از فرایند برنامه‌ریزی از سه بخش جداگانه تشکیل می‌شود: تعیین عینیت‌های برنامه، تعیین روشهای ارزشیابی و انتخاب خط مشی برنامه.^{۱۱}

تسهیل مشارکت خانه و مدرسه

یکی از عمومی‌ترین و مؤثرترین روشها برای جذب مشارکت والدین و اولیای مدرسه توسعهٔ انجمن‌های اولیاء در مدارس است. هدف از انجام این کار، این است که برای اولیاء و دیگر اعضای انجمن موقعیتی فراهم شود تا با یکدیگر ملاقات کرده، در بارهٔ مسائل مدرسه با هم تبادل نظر کنند. صرف نظر از هدف کلی یا نتایج قابل پیش‌بینی تشکیل انجمن، مسؤولان آموزشی مطمئناً می‌توانند کمک کنند تا جلسه برای اولیاء ارزشمند و مفید باشد. خطوط راهنمای ارائه شده در این بخش پیشنهادها کلی است که می‌تواند به وسیلهٔ هر مربی آموزشی تعقیب شود.^{۱۲}

به منظور تسهیل مشارکت خانه و مدرسه، مربی آموزشی باید مطمئن شود که همهٔ اعضاء از هدف کلی جلسه برداشت مشترکی دارند. همچنین مربی آموزشی باید برای برگزاری جلسه آمادگی داشته باشد؛ به این ترتیب که مسائل مورد بحث را تعیین کند و فضای جلسه

ومریمان فرصتهایی را برای اولیاء فراهم می‌کند تا شخصاً با مربیان، مشاورین و دیگر پرسنل مدرسه دیدار کنند و در بارهٔ پیشرفت، مشکلات، مهارت‌ها و استعداد‌های فرزندانشان صحبت کنند.

جلسات اولیاء و مشاوران یا اولیاء ومربیان یکی از مؤثرترین ابزارهای تقویت کنندهٔ رابطهٔ خانه و مدرسه است.^{۱۹} حضور والدین در مدرسه به منظور آموزش و مشاوره فرصتهایی را برای آنان به وجود می‌آورد که با مسئولان مدرسه خصوصاً مشاوران، ملاقات کنند تا در مسائل جدی مربوط به فرزندانشان سهیم شوند و با آگاهی و درایت برای حل مسائل آنان همکاری کنند.^{۲۰}

کادرآموزشی موظفند اطمینان حاصل کنند والدینی که تقاضای همکاری داشته‌اند به خواست خود رسیده‌اند. همچنین آنان باید در تفسیر و تحلیل نشانه‌هایی که در اولیاء دیده می‌شود مهارت داشته باشند، به گونه‌ای که نیاز آنها را به مشاوره تشخیص بدهند؛ اگر چه خود والدین چنین چیزی را تقاضا نکرده باشند.

پیشنهادهای ذیل مجموعاً طرح کامل یا

است مناسبترین راه حل باشد. اولیایی که به نوعی دارای مسؤولیت‌ها و نقش‌های مهم اجتماعی هستند ممکن است برای شرکت در شورای مشاوره و هیأت امنای مدرسه یا دیگر بخش‌های تصمیم‌گیری انتخاب شوند.^{۱۶} به طور کلی مسئولان مدرسه نیازمند یافتن راه‌هایی هستند که جلسات اولیاء ومربیان (خانه و مدرسه) را به گونه‌ای برگزار کنند که مجالسی برای سهیم شدن در امر تصمیم‌گیری و حل مشکلات مدرسه باشد.^{۱۷}

آموزش والدین

آموزش والدین شامل فعالیتهای فردی و گروهی است. این فعالیتهای به این منظور طراحی شده‌اند که به والدین بیاموزند چگونه بچه‌های خود را در انجام وظایف گوناگون و بی شمارشان یاری کنند؛ چگونه با بچه‌هایشان رابطه برقرار کنند که سازنده‌تر باشد و چگونه بر رفتار فرزندانشان نظارت کرده، گسترش ارزشهای معینی را در رفتار آنان مورد تشویق و پشتیبانی قرار دهند.^{۱۸} تشکیل انجمنهای اولیاء

در مسائل مدرسه شرکت کنند.

۷- والدین نیازمند مشاوره، آموزش و تشکیل جلسه هستند و مایلند به منظور تسهیل ارتباط با فرزندانشان در امور مدرسه مشارکت داشته باشند.

۸- کادر مدرسه نیازمند درک و قبول حقوق معین اولیاء هستند.

همکاری والدین، نشست‌های آموزشی و الگوهای مشاوره چهارچوب مفیدی برای طرح برنامه‌ای منسجم برای مشارکت اولیاء (در مسائل مدرسه) است و گوناگونی فعالیتهایی را که والدین می‌توانند در آنها شرکت کنند، نشان می‌دهد. این طرح می‌تواند به عنوان خط راهنمای کلی به کار گرفته شود تا از طریق آن مسؤلان آموزشی نظریاتشان را به اولیاء منتقل کنند و از برنامه‌های مشارکت والدین در مسائل مدرسه حمایت نمایند.

خطوط راهنمای تقویت مشارکت خانه و مدرسه را تشکیل می‌دهد:

۱- مدرسه باید به والدین به "عنوان اولین معلم" کودک بنگرد.

۲- لازم است به والدین آموخته شود چگونه می‌توان خانه را به صورت مرکز تعلیم و تربیت درآورد.

۳- لازم است به معلم و دیگر مسؤلان مدرسه تعلیم داده شود که چگونه می‌توانند به صورتی مؤثرتر با والدین همکاری کنند.

۴- نهادهای اجتماعی باید به گونه‌ای سازماندهی شوند که به والدین فرصت بیشتری برای زندگی خانوادگی بدهند.

۵- والدین نیازمند درک بهتر نقش مرییان هستند.

۶- والدین نیازمند یافتن راههایی هستند که تا از طریق آنها برخلاف روشهای منسوخ قدیم،

منابع:

- 1- Wallat, C., & Goldman, R. Home/ School/ Community Interaction Columbus, Ohio: Merrill, 1989 PP. 41-46
- 2- Safra, D Preparing teachers for parent involvement, Berkeley, C A : 1992, PP. 34-36
- 3- Berger , E.H Parents as partners in Education: The School and home working to gether. St. Louis: Mosby, 1991, PP. 10-12
- 4- Barclay, C. J (Ed.) Parent involvement in the School, washing ton, D C. : National Education Association, 1987. PP. 21-24
- 5- Duncan, L.W. & Fitzgerald, P.W. Increasing the parent- child communication through counselor- parents conferences: personnel and Guidance Journal, 1979, 4Z 514-517.
- 6- Swick, K. J., & Duff, R.E. The parent- Racher bond. Dubuque

- Iowa : Kendall- Hunt, 1978. PP. 18-21
- 7- Davies, D. Schools where parents make a difference.
Boston: Institute for Responsive Education, 1976. PP. 11-12
- 8- Fantini, M.D. What's best for the children? Garden city.
N.Y.: Anchor Books, 1985. PP. 9-10
- 9- Black, K.N. The teacher and the parent conference.
Contemporary Education, 1989, 50- 162-165
- 10- Coletta, A.J Working together: A guide to parent
involvement. Atlanta: Humanics, 1977. PP 2-4
- 11- Madsen. C. K., & Madsen, C. H Teaching discipline: A positive
approach for educational development Boston: Allyn & Bacon, 1990 PP. 17-20
- 12- Miller, W. H. Systematic parent training: Procedures, cares and
issues. Champaign III. : Research Press, 1995. PP. 12-14
- 13- Krumboltz, J., & Krumboltz, H Changing children's behavior.
Engle wood Cliffs, N.J.: Prentice- Hall 1982. PP. 6-8
- 14- Lillie, D.L. Teaching parents to teach .New York:
Walker, 1976, PP 40- 42.
- 15- Dinkmeyer, D. . & McKay .G. Systematic training.
for effective parenting circle pines Minn: American
Guidance Service, 1986. PP. 29-31
- 16- Abidin, R. R. Parent education and intervention hand book.
Spring field . II : Thomas, 1990. PP 40-42
- 17- Kroth . R., & Kroth. J Evaluation of Parent training
materials. Journal of learning disabilities, 1986- 9(10) 620-623
- 18- Sweeney, T., & Moses, M.D.A parent education topical
bibliography school counselor, 1989 26(4) 354-263.
- 19- Carberry. H.H . Parent- teacher conferences, today's
Education, 1975, 64, 67- 64.
- 20- Fine, M.J. (Ed.) .Hand book on parent education.
New York: Academic Press, 1980- PP. 14-20.